

Sygn. akt IV CZ 51/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSA Elżbieta Fijałkowska

w sprawie ze skargi pozwanego
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem
Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 września 2012 r.,
w sprawie z powództwa G. R.
przeciwko M. W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 września 2014 r.,
zażalenia pozwanego
na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 stycznia 2014 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił skargę pozwanego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 19 września 2012 r., ponieważ nie została oparta na powołanych podstawach, objętych art. 401 pkt 2, art. 403 § 1 i 2, z uwzględnieniem art. 404 k.p.c.

Pozwany w zażaleniu zarzucił, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 410 § 1 k.p.c. przez dokonanie merytorycznej oceny skargi na etapie wstępnego badania jej dopuszczalności. Faktycznie jednak zachodzi przyczyna nieważności, objęta art. 401 pkt 2 k.p.c., skoro powódka w czasie wnoszenia pozwu i w początkowej fazie postępowania nie miała „prawdziwej tożsamości”, określając się jako G. R. zamiast G. R. – W., bo nazwisko jej zostało zmienione dopiero decyzją z dnia 4 lipca 2013 r., a zatem nie miała zdolności sądowej. Sąd Apelacyjny nie mógł wyeliminować jednostki pierwotnie wskazanej jako strona i wprowadzić w to miejsce innej tożsamości, posiadającej zdolność sądową.

Nie było podstaw do oceny przez Sąd, że zgłoszone w skardze dowody nie miałyby wpływu na treść wyroku. Uzasadnienie postanowienia nie odnosi się do wszystkich kwestii poruszonych w skardze, nie uwzględniło tego, że podnoszone okoliczności nie mogły być przedmiotem oceny przez Sąd we wcześniejszym postępowaniu. Pominięta została informacja, że prowadzone jest przeciwko powódce przez prokuratora postępowanie o czyn objęty art. 286 § 1 k.k.

Skarżący zakwestionował ocenę roszczenia, dokonaną w postępowaniu rozpoznawczym, ponieważ powódka nie przedstawiła dowodów dla wykazania jego istnienia; nie łączyła jej z pozwanym żadna umowa. W prowadzonym śledztwie pozyskany został przez prokuratora dokument z Banku [...] w O., w ramach zwolnienia Banku z tajemnicy bankowej, z którego wynika, że skarżącego i Banku nie wiązała umowa, a tego dokumentu nie mógł on uzyskać w postępowaniu sądowym. Nową okolicznością było również uzyskanie dokumentu od Komendanta Wojewódzkiego Policji w O., wskazującego, że kwota 30 000 zł objęta rachunkiem bankowym powódki została jej omyłkowo przekazana, ponieważ faktycznie należała się pozwanemu.

Nie wystąpiły okoliczności ustawowe do rozpatrzenia pozwu wzajemnego pozwanego jako pozwu zwykłego w innej sprawie, skoro Sąd nie odrzucił pozwu G. R., nie doszło do jego zwrotu, ani cofnięcia. Nieprzyjęcie i nierozpatrzenie pozwu wzajemnego stanowi naruszenie art. 199 § 1 i 2 w związku z art. 130² i art. 204 k.p.c., narusza konstytucyjne prawo strony do sądu. Skarżący stwierdził ponadto, że pozbawienie możliwości działania na skutek naruszenia przepisów prawa stanowi samodzielną podstawę wznowienia przewidzianą w art. 401 pkt 2 k.p.c.

Skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia i orzeczenia o wznowieniu postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zakres badania skargi o wznowienie postępowania, po stwierdzeniu dochowania wymagań formalnych (art. 409 k.p.c.) i opłacenia (art. 3 ust. 2 pkt 8 a u.k.s.c.), obejmuje ustalenie, stosownie do art. 410 k.p.c., czy została wniesiona w terminie (art. 407 k.p.c.), czy jest dopuszczalna ze względu na rodzaj orzeczenia, uprawnienie do wniesienia tego środka lub żądanie dalszego wznowienia (art. 416 k.p.c.) oraz czy została oparta na ustawowej podstawie. Niedochowanie któregokolwiek z tych warunków powoduje odrzucenie skargi.

W odniesieniu do skargi pozwanego rozważenia wymagał ostatni z wymienionych warunków. Ze względu na to, że wznowienie postępowania polega na ponownym rozpoznaniu i rozstrzygnięciu sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem co do istoty sprawy, może do niego dojść, jeżeli zachodzą określone w ustawie przyczyny. Oznacza to, że jest ono dopuszczalne tylko po wykazaniu istnienia przesłanek wypełniających przyczyny wymienione w kodeksie postępowania cywilnego (art. 401, art. 401¹, art. 403 k.p.c.), które skarżący może powołać jako podstawę skargi.

Przyjęte zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że charakter skargi o wznowienie postępowania jako nadzwyczajnego środka, prowadzącego do wzruszenia prawomocnego orzeczenia, przemawia za ścisłą wykładnią zwrotu zawartego w art. 410 § 1 k.p.c. „oparcia skargi na ustawowej podstawie”. Wymaganie to uznaje się za spełnione, jeżeli powołana przez skarżącego podstawa odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia,

przewidzianych w art. 401 do 403 k.p.c., jeżeli rzeczywiście wystąpiła. Badanie skargi w tym kontekście na posiedzeniu niejawnym, nie ogranicza się zatem do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom, ale obejmują również ustalenie, czy podstawa ta rzeczywiście istnieje (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2005 r., I CZ 35/12, niepubl.; z dnia 10 lutego 2006 r., I PZ 33/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 48; z dnia 16 maja 2007 r., IV CZ 22/07, niepubl.; z dnia 13 lutego 2009 r., II CZ 97/08, niepubl.). Na tym etapie wstępnego badania dopuszczalności skargi, wyłączona jest możliwość wkraczania w ocenę zasadności tej skargi.

W odniesieniu do powoływanej przez pozwanego nieważności jako przyczyny wznowienia, wskazać trzeba, że z przepisu art. 401 pkt 2 k.p.c. wynika, iż można żądać wznowienia postępowania, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, bądź wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania.

Nie zasługiwało na podzielenie stanowisko skarżącego, że powódka nie miała zdolności sądowej, skoro zgodnie z art. 64 § 1 k.p.c., w tego rodzaju zdolność wyposażona jest każda osoba fizyczna. Z kolei zdolność procesowa, stosownie do art. 65 § 1 k.p.c., przydana jest osobie fizycznej posiadającej pełną zdolność do czynności prawnej, a taką osobą była powódka. Wskazanie przez powódkę jej nazwiska, nieobejmującego drugiego członu, było omyłkową niedokładnością, o której usunięcie wnosiła w piśmie z dnia 9 sierpnia 2011 r., doprowadzając do wiążącego skonkretyzowania jej danych w tym zakresie. Na skutek tego wniosku Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2011 r. wyeliminował tę omyłkę z postanowienia z dnia 21 września 2011 r., ponieważ niewątpliwe było, że powódką była osoba, noszącą wówczas sprostowane nazwisko. Dalsze postępowanie toczyło się po określeniu przez powódkę jej prawidłowo brzmiącego nazwiska. Odwoływanie się skarżącego do „nieprawdziwej tożsamości” powódki było bezprzedmiotowe i nie wypełniało podstawy wznowienia określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c.

Druga z powołanych przyczyn nieważności postępowania, dotycząca pozbawienia skarżącego możliwości obrony, odnosiła się do niemożności jej

podejmowania przed Sądami obu instancji, wobec „falszywej tożsamości” powódki, która nie mogła doprowadzić do zawisłości sporu, a nie doszło do odrzucenia pozwu. Według dominującego w orzecznictwie poglądu, nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw zachodzi wtedy, gdy strona nie mogła brać udziału w postępowaniu sądowym lub jego istotnej części na skutek naruszenia przepisów postępowania przez sąd lub przeciwnika w sporze (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01; z dnia 13 czerwca 2013 r., I CSK 654/12, niepublikowane ; wyroki z dnia 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSP 1975, nr 3, poz. 66; z dnia 19 lipca 2012 r., II UK 336/11; z dnia 4 marca 2009 r., IV BSK 468/08; z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 273/11, niepublikowane). W niniejszej sprawie taka sytuacja w odniesieniu do pozwanego nie wystąpiła, niezależnie od tego, że doszło do określenia właściwego brzmienia nazwiska powódki znanego pozwanemu. Skarżący brał czynny udział w postępowaniu i korzystał z przysługujących mu uprawnień procesowych. Zarzuty łączące się z nieprawidłowym wskazaniem w pozwie nazwiska powódki nie wypełniają wymagań tej podstawy wznowienia postępowania. Podkreślenia wymaga również i to, że postanowieniem z dnia 19 czerwca 2013 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 września 2012 r., co oznacza, że nie stwierdził istnienia przyczyn nieważności postępowania przed tym Sądem. Jeżeli nie doszło do nadania biegu pozwowi wzajemnemu pozwanego, jego rzeczą było podjęcie właściwych działań zmierzających do rozpoznania jego powództwa; nie służy temu celowi żądanie wznowienia postępowania.

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c., podstawa wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu, powinna spełniać trzy przesłanki: wykrycia nowych okoliczności lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały powołane, możliwość ich wpływu na wynik sprawy oraz niemożności skorzystania z nich w poprzednim postępowaniu. Konieczne było zatem wskazanie konkretnych, istniejących w czasie trwania poprzedniego postępowania okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które obiektywnie były niemożliwe do ujawnienia dla skarżącego. Nie może to być

okoliczność lub środek, który nawet gdyby został powołany w poprzedniej sprawie, to nie mógł mieć wpływu na wynik sprawy, czyli treść rozstrzygnięcia. Środki dowodowe, powstałe po uprawomocnieniu się orzeczenia nie mogą stanowić środków, o których mowa w art. 403 § 2 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 601/09; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969, Nr 2, poz. 36; z dnia 10 lutego 1999 r., II CKN 807/98, niepubl.; z dnia 17 stycznia 2001 r., IV CKN 1515/00, niepubl.; z dnia 12 lutego 2004 r., V CZ 158/03, niepubl.; z dnia 4 marca 2005 r., III CZ 134/04, niepubl.; wyrok z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 601/09, niepubl.; z dnia 10 października 2012 r., I CZ 104/12, niepubl.; z dnia 4 grudnia 2013 r., II CZ 81/13, niepubl.; z dnia 16 stycznia 2014 r., IV CZ 104/13, niepubl.).

Nie mogły odnieść zamierzonego rezultatu zarzuty skarżącego dotyczące pominięcia w zaskarżonym postanowieniu jako nowego dowodu, dokumentu zawierającego treść odpowiedzi udzielonej powódce przez Bank na skargę w przedmiocie przyczyn wypłacenia mu pieniędzy, ponieważ nie wykazał niemożności skorzystania z tego dowodu w postępowaniu rozpoznawczym. Nie zostało także wskazane jaki wpływ ten dokument mógł mieć na treść wyroku. Przedstawione wymagania, jakie spełniać powinna przyczyna objęta art. 403 § 2 k.p.c., wyłączają możliwość powołania się na nowy dokument bez określenia jego charakteru i treści. Z tej przyczyny żądanie zwrócenia się o wydanie dokumentu z akt prowadzonego śledztwa nie mogło odnieść skutku. Treść umowy rachunku bankowego, wiążącej powódkę z Bankiem, nie stanowiła nowego dowodu, z którego pozwany nie mógł skorzystać w postępowaniu rozpoznawczym. Znany był pozwanemu fakt, że nie łączyła go z Bankiem umowa rachunku bankowego, którego postanowienia były także przedmiotem rozważania w sprawie. Wzajemne pretensje skarżącego do powódki, odnoszące się do wymienionej kwoty, nie stanowią nowego faktu dotyczącego zaskarżonego wyroku.

Dla istnienia przyczyny przewidzianej w art. 403 § 1 k.p.c. wymagane było przedstawienie prawomocnego wyroku karnego, stosownie do art. 404 k.p.c., skazującego za popełnienie opisanego czynu przestępnego. Nie czyni zadość tym wymaganiom prowadzenie wszczętego śledztwa.

Z powyższych przyczyn zażalenie pozbawione uzasadnionych podstaw zostało oddalone na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.